

**ДОТРИМАННЯ ТАЄМНИЦІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**ENSURING THE SECRECY OF PRE-TRIAL INVESTIGATION DURING CERTAIN
INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS UNDER MARTIAL LAW**

У статті досліджено організаційно-правові та криміналістичні особливості дотримання таємниці досудового розслідування під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що таємниця досудового розслідування є не лише процесуальною гарантією нерозголошення відомостей, отриманих під час кримінального провадження, а й важливим засобом забезпечення ефективності слідчої діяльності, збереження доказової інформації, захисту учасників кримінального провадження, недопущення протидії розслідуванню та охорони інформації, що може мати значення для національної безпеки. Доведено, що в умовах воєнного стану ризики розголошення відомостей досудового розслідування істотно зростають у зв'язку з особливим характером кримінальних правопорушень, які розслідуються органами правопорядку. Йдеться, зокрема, про воєнні злочини, колабораційну діяльність, державну зраду, диверсії, незаконний обіг зброї, корупційні правопорушення у сфері оборони, злочини проти життя і здоров'я особи, а також кримінальні правопорушення, пов'язані з функціонуванням критичної інфраструктури. Наголошено, що передчасне або неконтрольоване розкриття інформації у таких провадженнях може створювати загрози не лише для результативності конкретної слідчої (розшукової) дії, а й для безпеки потерпілих, свідків, експертів, заявників, викривачів та інших осіб, залучених до кримінального провадження. Проаналізовано значення таємниці досудового розслідування під час проведення допиту, одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, обшуку, огляду місця події, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту, призначення та проведення судових експертиз. Визначено, що кожна із зазначених слідчих (розшукових) дій має власні ризики розголошення відомостей досудового розслідування, зумовлені її процесуальною метою, колом учасників, способом фіксації, тактичними прийомами проведення та обсягом інформації, яка стає відомою учасникам. Особливу увагу приділено цифровим ризикам порушення таємниці досудового розслідування. Обґрунтовано, що використання месенджерів, електронної пошти, хмарних сховищ, цифрових носіїв, соціальних мереж, відеоконференцій, електронного документообігу, даних мобільного зв'язку, камер відеоспостереження та OSINT-джерел створює нові канали можливого витоку процесуально значущої інформації. Запропоновано розглядати дотримання таємниці досудового розслідування в умовах воєнного стану як комплексну процесуальну, організаційну, тактичну та інформаційно-безпекову діяльність.

Ключові слова: таємниця досудового розслідування, слідчі (розшукові) дії, воєнний стан, кримінальне провадження, допит, обшук, огляд місця події, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, експертиза, цифрові докази, інформаційна безпека.

The article examines the organizational, legal and forensic features of ensuring the secrecy of pre-trial investigation during certain investigative (search) actions under martial law. It is substantiated that the secrecy of pre-trial investigation is not only a procedural guarantee aimed at preventing the disclosure of information obtained during criminal proceedings, but also an important means of ensuring the effectiveness of investigative activity, preserving evidentiary information, protecting participants in criminal proceedings, preventing obstruction of investigation and safeguarding information that may be relevant to national security. It is proved that under martial law the risks of disclosure of pre-trial investigation information increase significantly due to the specific nature of criminal offences investigated by law enforcement bodies. These include, in particular, war crimes, collaboration activities, high treason, sabotage, illegal arms trafficking, corruption offences in the defence sector, crimes against life and health, as well as criminal offences related to the functioning of critical infrastructure. It is emphasized that premature or uncontrolled disclosure of information in such proceedings may pose threats not only to the effectiveness of a specific investigative action, but also to the safety of victims, witnesses, experts, applicants, whistleblowers and other persons involved in criminal proceedings. The article analyses the significance of the secrecy of pre-trial investigation during interrogation, simultaneous interrogation of two or more previously questioned persons, search, crime scene examination, identification procedure, investigative experiment, appointment and conduct of forensic examinations. It is determined that each of these investigative actions has its own risks of disclosure of pre-trial investigation information, which are determined by its procedural purpose, circle of participants, method of recording, tactical techniques and the scope of information disclosed to the participants. Special attention is paid to digital risks of violating the secrecy of pre-trial investigation. It is substantiated that the use of messengers, e-mail, cloud storage, digital devices, social networks, videoconferencing, electronic document management, mobile communication data, CCTV recordings and OSINT sources creates new channels for possible leakage of procedurally significant information. It is proposed to consider the protection of the secrecy of pre-trial investigation under martial law as a comprehensive procedural, organizational, tactical and information-security activity.

Key words: *secrecy of pre-trial investigation, investigative (search) actions, martial law, criminal proceedings, interrogation, search, crime scene examination, identification procedure, investigative experiment, forensic examination, digital evidence, information security.*

Постановка проблеми. Ефективність кримінального провадження значною мірою залежить від належної організації проведення слідчих (розшукових) дій, своєчасного отримання доказової інформації, її процесуального закріплення, перевірки та подальшого використання у доведенні. При цьому результативність таких дій нерідко прямо залежить від здатності слідчого, прокурора та інших уповноважених суб'єктів забезпечити нерозголошення відомостей досудового розслідування.

Таємниця досудового розслідування виконує важливу охоронну, організаційну, тактичну та гарантійну функції. Вона спрямована на недопущення передчасного розкриття доказової інформації, тактики слідства, джерел отримання відомостей, запланованих слідчих дій, даних про потерпілих, свідків, експертів, заявників та інших учасників кримінального провадження. Особливого значення цей режим набуває під час проведення допиту, одночасного допиту, обшуку, огляду місця події, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту, призначення та проведення експертиз, оскільки кожна із цих процесуальних дій пов'язана з отриманням, розкриттям або перевіркою інформації, що має доказове значення.

Відповідно до статті 222 КПК України відомості досудового розслідування можуть бути розголошені лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і лише в тому обсязі, у якому вони визнають можливим таке розголошення [1]. Це положення формує загальну процесуальну основу режиму нерозголошення, однак його практична реалізація під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій потребує деталізації з урахуванням їхньої тактики, мети, кола учасників та умов проведення.

В умовах воєнного стану проблема дотримання таємниці досудового розслідування набуває особливої актуальності. Це зумовлено тим, що органи досудового розслідування здійснюють

кримінальні провадження щодо воєнних злочинів, державної зради, колабораційної діяльності, диверсій, незаконного обігу зброї, злочинів проти військовослужбовців, волонтерів, внутрішньо переміщених осіб, а також кримінальних правопорушень у сфері оборонних закупівель і функціонування критичної інфраструктури. У таких провадженнях розголошення навіть окремих процесуальних відомостей може призвести до знищення доказів, узгодження позицій між співучасниками, втечі підозрюваних, впливу на потерпілих або свідків, дискредитації органів правопорядку чи використання інформації у ворожих інформаційно-психологічних операціях.

Додатковим чинником ускладнення є цифровізація кримінального провадження. Сучасні слідчі (розшукові) дії дедалі частіше пов'язані з використанням електронних документів, цифрових носіїв, мобільних телефонів, комп'ютерної техніки, камер відеоспостереження, даних геолокації, електронної пошти, месенджерів, хмарних сховищ та відкритих джерел інформації. З одного боку, це розширює доказові можливості сторони обвинувачення, а з іншого – створює нові ризики витоку відомостей досудового розслідування.

Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану передбачений статтею 615 КПК України [1]. Зокрема, ця норма регулює ситуації, коли відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань, і дозволяє прийняття рішення про початок досудового розслідування шляхом винесення відповідної постанови з подальшим внесенням відомостей до ЄРДР за першої можливості. Такі положення покликані забезпечити безперервність кримінального провадження, однак одночасно посилюють вимоги до організації захисту процесуальної інформації, яка тимчасово може існувати поза звичайними електронними реєстровими механізмами.

Отже, наукова проблема полягає в необхідності комплексного дослідження дотримання таємниці досудового розслідування саме під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. Таке дослідження повинно поєднувати кримінальний процесуальний, криміналістичний, організаційний та інформаційно-безпековий підходи.

Стан наукової розробленості проблеми. Питання таємниці досудового розслідування традиційно досліджувалося у межах кримінального процесу, криміналістики, теорії доказування та організації діяльності органів досудового розслідування. У науковій літературі увага приділялася правовій природі таємниці досудового розслідування, її співвідношенню з правом на захист, межах допустимого розголошення відомостей, кримінальній відповідальності за їх незаконне поширення, а також тактичним прийомам збереження інформації під час проведення окремих слідчих дій.

Окремий напрям наукових досліджень становлять праці, присвячені тактиці проведення допиту, одночасного допиту, обшуку, огляду місця події, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту та призначення експертиз. У цих роботах обґрунтовується, що результативність слідчих (розшукових) дій значною мірою залежить від своєчасності, раптовості, належної підготовки, правильного визначення кола учасників, вибору місця й часу проведення, а також недопущення передчасного розкриття обсягу поінформованості слідчого. Зокрема, чинна редакція статті 224 КПК України визначає загальні положення допиту, передбачаючи, що кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків, а також регламентує можливість проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях [1].

Метою статті є дослідження організаційно-правових, кримінальних процесуальних та криміналістичних особливостей дотримання таємниці досудового розслідування під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану, а також формулювання практичних пропозицій щодо підвищення ефективності захисту відомостей досудового розслідування.

Інститут таємниці досудового розслідування є одним із фундаментальних елементів сучасного кримінального процесу, оскільки забезпечує належні умови для досягнення завдань кримінального провадження, визначених статтею 2 Кримінального процесуального кодексу України. Його призначення не обмежується лише нерозголошенням окремих процесуальних відомостей, а полягає у створенні правового режиму, який гарантує можливість своєчасного, повного й неупередженого дослідження обставин кримінального правопорушення, забезпечення належного доказування, захисту прав учасників кримінального провадження та ефективної реалізації функцій кримінальної юстиції.

Відповідно до статті 222 КПК України відомості досудового розслідування можуть бути розголошені лише з письмового дозволу слідчого або прокурора та лише в тому обсязі, у якому вони визнають таке розголошення допустимим. Зазначене положення є однією із процесуальних

гарантій ефективності досудового розслідування, однак його практична реалізація не повинна зводитися виключно до формального попередження учасників кримінального провадження про відповідальність за нерозголошення відповідної інформації [1; 2].

На наш погляд, таємниця досудового розслідування є самостійним правовим режимом інформації, що формується в межах кримінального провадження та визначає порядок отримання, використання, передачі, зберігання і розголошення відомостей, які можуть вплинути на досягнення завдань кримінального судочинства. Саме такий підхід дозволяє розглядати її не лише як процесуальну заборону, а як комплекс взаємопов'язаних організаційних, криміналістичних, інформаційних і безпекових заходів.

Особливого значення цей правовий режим набуває під час проведення слідчих (розшукових) дій. Саме в процесі їх проведення формується переважна більшість доказової інформації, визначаються подальші напрями розслідування, встановлюються обставини кримінального правопорушення, перевіряються версії, здійснюється документування доказів та приймаються ключові процесуальні рішення.

Будь-яке передчасне розголошення інформації про підготовку або проведення слідчої (розшукової) дії здатне істотно знизити її доказову цінність. Якщо особа завчасно дізнається про майбутній допит, обшук чи іншу процесуальну дію, вона отримує можливість знищити або приховати речові докази, змінити цифрову інформацію, видалити електронне листування, домовитися із співучасниками про узгодження показань, вплинути на потерпілих або свідків, змінити місце перебування чи залишити територію України. У результаті ефективність кримінального провадження суттєво знижується.

Не менш важливим є й криміналістичний аспект. Протягом багатьох років у криміналістиці обґрунтовується положення про те, що однією із передумов результативності більшості слідчих (розшукових) дій виступає фактор раптовості. Саме несподіваність проведення допиту, обшуку, освідування, огляду місця події чи інших процесуальних заходів позбавляє особу можливості підготуватися до протидії слідству. Відтак таємниця досудового розслідування виступає одним із ключових елементів забезпечення криміналістичної тактики.

Разом із тим сучасне розуміння таємниці досудового розслідування істотно відрізняється від того, яке існувало ще десять-п'ятнадцять років тому. Якщо раніше основні ризики пов'язувалися переважно з паперовими матеріалами кримінального провадження, то нині переважна більшість інформації існує в електронній формі. Матеріали кримінального провадження дедалі частіше містять цифрові докази, електронні документи, файли з камер відеоспостереження, записи безпілотних літальних апаратів, матеріали мобільного зв'язку, листування в месенджерах, інформацію із соціальних мереж, геолокаційні дані, електронні журнали доступу до інформаційних систем, матеріали OSINT-досліджень та інші цифрові джерела доказування.

За таких умов предмет охорони таємниці досудового розслідування істотно розширюється. Захисту підлягають не лише процесуальні документи, а й цифрові носії інформації, резервні копії матеріалів, відомості Єдиного реєстру досудових розслідувань, інформація автоматизованих систем, службові електронні листування, технічні параметри проведення негласних слідчих (розшукових) дій, дані про використанні спеціальні технічні засоби, маршрути пересування слідчо-оперативних груп, результати міжнародного співробітництва, матеріали судових експертиз та інші відомості, розголошення яких може завдати шкоди інтересам кримінального провадження [3; 4].

Особливу специфіку забезпечення таємниці досудового розслідування визначає правовий режим воєнного стану. Починаючи з 24 лютого 2022 року органи досудового розслідування здійснюють свою діяльність у принципово нових умовах. Значно збільшилася кількість кримінальних проваджень щодо воєнних злочинів, злочинів проти основ національної безпеки, колабораційної діяльності, пособництва державі-агресору, державної зради, диверсій, незаконного поводження зі зброєю, терористичної діяльності, фінансування збройної агресії та інших кримінальних правопорушень, що мають підвищений рівень суспільної небезпеки.

У таких кримінальних провадженнях таємниця досудового розслідування фактично виконує додаткову функцію забезпечення національної безпеки. Передчасне розголошення інформації може поставити під загрозу проведення спеціальних операцій, документування воєнних злочинів, безпеку військовослужбовців, співробітників правоохоронних органів, свідків, конфіденційних співробітників, експертів, перекладачів та інших учасників кримінального провадження. Крім того, такі відомості можуть бути використані державою-агресором для здійснення інформаційно-психологічних операцій, дискредитації правоохоронних органів України або ухилення винних осіб від кримінальної відповідальності.

Водночас забезпечення таємниці досудового розслідування не повинно перетворюватися на механізм необґрунтованого обмеження процесуальних прав сторони захисту. Практика Європейського суду з прав людини неодноразово наголошувала, що будь-які обмеження доступу до матеріалів кримінального провадження повинні відповідати принципам законності, необхідності та пропорційності, а також не порушувати сутність права на справедливий судовий розгляд. Отже, застосування режиму таємниці досудового розслідування має здійснюватися виключно настільки, наскільки це є необхідним для досягнення законної процесуальної мети.

Зазначене дозволяє сформулювати авторське визначення поняття таємниці досудового розслідування.

Таємниця досудового розслідування – це встановлений кримінальним процесуальним законодавством комплексний правовий режим охорони інформації, який передбачає систему процесуальних, організаційних, криміналістичних, технічних та інформаційно-безпекових заходів, спрямованих на недопущення передчасного або незаконного розголошення відомостей кримінального провадження з метою забезпечення ефективності проведення слідчих (розшукових) дій, збереження доказової інформації, гарантування безпеки учасників кримінального провадження, реалізації права на справедливий суд та захисту національної безпеки в умовах воєнного стану.

На відміну від традиційних підходів, запропоноване визначення охоплює не лише процесуальний аспект нерозголошення інформації, а й організаційний, криміналістичний, цифровий та безпековий компоненти, що відповідає сучасним умовам здійснення кримінального провадження [5].

Таким чином, у сучасних умовах таємниця досудового розслідування перестає бути виключно процесуальною категорією. Вона трансформується у багаторівневий механізм забезпечення ефективності кримінального провадження, який охоплює правове регулювання, організацію діяльності органів досудового розслідування, криміналістичне забезпечення слідчих (розшукових) дій, цифрову безпеку, кіберзахист інформації та належне функціонування системи кримінальної юстиції в умовах воєнного стану.

Дотримання таємниці досудового розслідування під час проведення слідчих (розшукових) дій є однією з важливих умов забезпечення ефективності кримінального провадження [6]. Саме на етапі проведення допиту, одночасного допиту, обшуку, огляду місця події, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту, призначення та проведення експертиз формується основний масив доказової інформації, яка в подальшому використовується стороною обвинувачення для доведення обставин кримінального правопорушення. У зв'язку з цим будь-яке передчасне або неконтрольоване розголошення відомостей досудового розслідування може негативно вплинути на результативність конкретної слідчої дії, допустимість і достовірність отриманих доказів, безпеку учасників кримінального провадження та загальну перспективу судового розгляду.

Особливого значення ця проблема набуває в умовах воєнного стану, коли органи досудового розслідування здійснюють кримінальні провадження щодо воєнних злочинів, державної зради, колабораційної діяльності, диверсій, незаконного обігу зброї, злочинів проти життя і здоров'я особи, корупційних кримінальних правопорушень у сфері оборони, а також злочинів, пов'язаних із функціонуванням критичної інфраструктури. У таких провадженнях відомості досудового розслідування часто мають не лише доказове, а й безпекове значення. Їх розголошення може створити ризики для потерпілих, свідків, заявників, викривачів, експертів, працівників правоохоронних органів, а також може бути використане державою-агресором для інформаційно-психологічного впливу, дискредитації органів правопорядку або перешкоджання документуванню воєнних злочинів.

Загальною процесуальною основою дотримання таємниці досудового розслідування є положення статті 222 КПК України, відповідно до якої відомості досудового розслідування можуть бути розголошені лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і лише в тому обсязі, у якому вони визнають можливим таке розголошення [1]. Водночас практичне значення цієї норми полягає не лише у формальному попередженні учасників провадження про обов'язок нерозголошення, а й у належній організації кожної слідчої дії, визначенні обсягу інформації, що може бути відкрито повідомлена учасникам, виборі тактики проведення процесуальної дії та забезпеченні контролю за подальшим використанням отриманих відомостей.

Цифрові аспекти функціонування ЄРДР та інших електронних інформаційних систем кримінальної юстиції мають важливе значення для організації слідчих (розшукових) дій. Відомості, внесені до ЄРДР, фактично визначають початкову інформаційну модель кримінального провадження, його попередню правову кваліфікацію, обставини події, суб'єктів процесуального

керівництва та напрями подальшої слідчої діяльності. Водночас доступ до таких відомостей повинен бути персоналізованим, обмеженим службовою необхідністю та захищеним від несанкціонованого використання. В умовах воєнного стану, коли відповідно до статті 615 КПК України можливі особливості початку досудового розслідування за відсутності технічного доступу до ЄРДР, особливого значення набуває захист тимчасових електронних і паперових матеріалів, які передують внесенню відомостей до Реєстру або супроводжують проведення невідкладних слідчих дій.

Висновки. Отже, дотримання таємниці досудового розслідування під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану повинно розглядатися як комплексна процесуальна, організаційна, тактична та інформаційно-безпекова діяльність. Вона охоплює не лише попередження учасників про нерозголошення відомостей, а й планування слідчих дій, обмеження кола поінформованих осіб, захист цифрових даних, контроль доступу до матеріалів провадження, використання захищених каналів комунікації, забезпечення фізичної безпеки учасників і недопущення використання процесуальної інформації на шкоду інтересам правосуддя та національної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
3. Конюшенко Я. Ю. Відомчий контроль у системі гарантій прав учасників кримінального провадження. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 4. С. 112–117.
4. Почтовий М.М. Принципи правової політики України. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2009_5/PB-5/PB-5_1.pdf.
5. Шевчишен А. В. Контроль кримінальної процесуальної діяльності слідчого як елемент управління досудовим розслідуванням. *Підприємництво, господарство і право*. 2023. № 1. С. 65–71.
6. Почтовий М.М. Теоретичні, правові та праксеологічні засади публічності та диспозитивності у кримінальному процесі: монографія. Дніпро, 2021. 463 с.
7. Колода А. А. Юридична природа внутрішньовідомчого контролю у досудовому розслідуванні. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Правознавство. 2019. № 57. С. 120–126.
8. Почтовий М.М. Про сутність інтересу у кримінальному процесі. *Юридична наука*. 2020. № 7. С. 222–228.
9. Халупенко Д. М. Особливості здійснення контролю і нагляду у кримінальному провадженні України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 98–103.
10. Шибіко В. П. Еволюція кримінального процесу України та гарантії прав учасників кримінального провадження. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. № 3. С. 45–56.
11. Мулік К. Т. Теоретичні основи досудового розслідування у кримінальному процесі України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2023. № 2. С. 110–118.
12. Гафич І. І. Проблеми контролю за рішеннями прокурора у кримінальному провадженні. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2018. № 3. С. 140–146.

Дата першого надходження статті до видання: 09.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.03.2026